

KONFLIKT- TOMATERNA

I februari sa EU-parlamentet ja till ett handelsavtal för jordbruks- och fiskeprodukter med Marocko. I avtalet är inte det ockuperade Västsahara uteslutet.

– Jag röstade nej till avtalet eftersom det strider mot internationell rätt, sa en upprörd Åsa Westlund, EU-parlamentariker (S). EU kan inte sluta avtal med Marocko som inkluderar produkter från Västsahara. I så fall måste det vara i enlighet med det ockuperade folkets vilja och intresse och det är det inte. Både Efta och USA har handelsavtal med Marocko där Västsahara inte påverkas. EU borde respektera folkrätten på samma sätt, säger Åsa Westlund.

EU-parlamentarikern Christian Fjellkner (M) däremot hade en annan uppfattning:

–Det är cyniskt att nu, efter den arabiska våren, stänga våra gränser för handel med de här länderna, sade han.

Västsahara är ett ökenland men det finns stora underjordiska sjöar på flera ställen. Den marockanska regimen har under de senaste åren hårdexploaterat området utanför hamnstaden Dakhla. Där finns inte bara en jättehann utan också enorma grönsaksodlingar med framför allt tomater. En studie som WSRW (Western Sahara Resource Watch) publicerade i februari visar att elva tomatodlingar ägdes antingen av den marockanska kungen, marockanska konglomerat eller franska multinationella företag. Inga västaharier eller marockanska bosättare var ägare till tomatodlingarna.

Det är de icke-förnybara underjordiska sjöarna djupt ned i sanden som förser odlingarna med vatten i det heta klimatet. Och det västahariska folket har inte gett sitt samtycke till försäljningen. Därför är det ett brott mot internationell rätt enligt FN:s rättschef från 2002, skriver WSRW i sin rapport.

”De som arbetar på odlingarna är marockaner, inte västaharier. De arbetar månader i sträck och bor i speciella bostäder som den marockanska regimen byggt för detta ändamål. Samtidigt är den västahariska befolkningen i Dakhla arbetslös, berättar i rapporten västahariern El Mami Salem, ordförande i Kommittén mot tor-

tyr i Västsahara.

”De som tjänar på den här industrin är plantageägarna och vinsten går inte ens tillbaka till Dakhla-området. Grönsakerna och frukten kan man inte hitta här. Hela tiden ser vi hur stora lastbilar lämnar odlingarna på väg norrut”, säger El Mami Salem i rapporten.

Det är en fullständig boom i grönsaksproduktionen i Dakhla-området. Från 2003 till 2009 steg produktionen med otroliga 2800 procent enligt WSRW:s rapport. Fruktproduktionen gick upp med 500 procent samma period.

2008 hade Dakhla-området cirka 4000 säsongsarbetare på tio-månaderskontrakt och ungefär 200 permanent anställda. 60 000 ton grönsaker exporterades 2010 och mer-

parten av det är tomater men det finns också gurka och meloner. Via Agadir i Marocko och sedan Perpignan i södra Frankrike går produkterna vidare till EU. Från Dakhla tar det 20 timmar att transportera grönsakerna och frukten i stora kylbilar till Agadir.

Marocko har stora planer för det ockuperade Dakhla-området. Den regionala jordbruksplanen förutspår att 2008 års 450 ha för tidig skörd kommer att öka till 20 000 ha 2020. Växthusen som 2008 producerade 36 000 kommer att nå 80 000 ton 2013 och 160 000 ton 2020. En paketeringsstation med kapacitet för fyra ton i timmen kommer också att konstrueras. Den marockanska staten marknadsför nu Dakhla som ett investeringsobjekt.

Källa: www.wsrw.org: Conflict tomatoes

Trädgårdsmästare mot alla odds

– Utan land är man ingenting, säger Yahdi Mani.

Han har tårar i ögonen. För fyra år sedan träffade jag honom på samma plats i den fem hektar stora trädgården i flyktinglägret Smara. Där har Yahdi bott sedan 1975.

De flesta av de västaharier som bodde i Dakhla tidigare är sedan 1975 flyktingar i Algeriet. Dit flydde de vid den marockanska ockupationen. Nu växer nya generationer upp, utan försörjningsmöjligheter, i ett stenhårt klimat och med hjälp av ett svajande matbistånd från FN. De väntar förgäves på en folkomröstning, på att få återvända till ett fritt Västsahara.

– Det är hårt arbete för att få någonting

att växa, berättar trädgårdsmästaren och före detta soldaten Yahdi. Det är antingen extremt kallt eller extremt varmt och kanske får man inga fröer av någon vänlig biståndsorganisation eller också är det fel fröer man får. Ibland är det sandstorm och ibland kommer gräshopporna. Och sanden måste blandas med getspillning. Ett hårt arbete bara det. – Potatis kan vi inte odla, den kräver för mycket vatten, men rödbetor, lök och morötter brukar gå bra.

Nu har man också experimenterat med ett växthus. Här inne lär sig unga kvinnor hur man får tomater att växa några timmar per dag. Efter några månader kommer en ny grupp unga flyktingar och får en syssel-

sättning i stället för det enahanda lägerlivet.

Lamina och Koria är två av dessa kvinnor.

– Det är roligt att jobba och att nån annan tar hand om barnen en stund, säger Lamina. – Bra att få lära sig nåt nytt och att träffa andra kvinnor, säger Koria.

Grönsakerna från trädgården levereras till sjukhuset i första hand och sedan till de gamla och i tredje hand till flyktingarna i allmänhet. De räcker naturligtvis inte så långt men är ett efterlängtat vitamintillskott till den enahanda kosten från FN:s matbistånd: linser, bönor, ris och mjöl. Tomater delar man ut från trädgården en gång om året, en riklig högtidsstund.

Text: Lena Thunberg
Bild: Ulla-Karin Karlson

Finns det västahariska tomater i Sverige?

De tomater från Västsahara som har funnits och finns i Sverige är framför allt av märkena Azura och Idyl.

På Hemköp i Göteborg hittade vi våren 2010 små tomater från det fransk-marockanska företaget Azura som har odlingar både i södra Marocko och i den ockuperade Dakhla-delen av Västsahara. På förpackningen stod "Morocco". När

Hemköps inköpsorganisation för frukt & grönt kontrollerade numret på förpackningen visade det sig att tomaterna kom från "södra Marocko" – vilket visade sig vara Dakhla i Västsahara.

Axfood och Coop säger nej tack

Det ledde till ett beslut från Axfoods sida att inte köpa in Azura-grönsaker odlade i den ockuperade delen av Västsahara. Däremot köper de fortfarande in Azura-

grönsaker odlade i Marocko.

– Jag känner mycket väl till Västharafrågan, sa pressansvarige Ingmar Kroon på Axfood då. Naturligtvis ska vi inte sälja produkter från ockuperat område.

Och hur är det nu då?

– Det finns ett skriftligt avtal med Azura från 31 maj 2010 att grönsaker från Azura till Axfood inte får komma från ockuperat område, berättar i februari Elisabeth Gunnarsson, kvalitetssäkrare för frukt och grönt på Axfood.

– De senaste åren har representanter

för Azura besökt oss vartannat år. Vid senaste besöket i september 2011 menade Azura att det bara kommit krav från Sverige där man inte önskat att köpa produkter som kommer från ockuperade Västsahara. Det är däremot inte alla kunder i Sverige som har det kravet enligt Azura. Men Axfood och Everfresh är några av dem som kräver den garantin. Axfood levererar grönsaker till över 200 butiker inom Hemköp, Willys och PrisXtra.

– Vi känner till problematiken med Västsahara, säger Louise Stephan,

pressansvarig på Coop. Därför har vi ställt kravet till Everfresh, vår centrala leverantör av frukt och grönt, att de frukter och grönsaker som säljs i Coops butiker inte ska komma från ockuperad mark. Everfresh har i sin tur garantier från leverantören Azura att de grönsaker de säljer till Everfresh (och i nästa steg till Coop) inte kommer från ockuperad mark.

Hur är det då med ICA-handlarna? Och Netto? Lidl? Och alla de andra? Är de medvetna om problemet?

Vi väntar på svar och återkommer.